

norrhodon“ — šipek; njegov koren — tako so nekdanj mislili — ozdravi pasjo steklino.

8. Šiška.

V okolici, v kateri jaz sedaj stanujem, se veli „nux aquatica, Wassernuss“: šiška, njen sad je okovrjen z ostro ježico, zato pravijo: kdor pri sebi nosi šiško, ne bo mu nikakoršno spočetje spešno. Veli se tudi orešec, povodni kostanj, in ljudje radi šiške jedó. Beseda šiška pomenja: ostrino; zato po Belostencu šiška = lubanja, cranium, os capitis humani, staroslov. šiška, conus, *κωνος*, Kegel, Helmspitze (primeri: šišak, galea), Fichtenzapfen. Imé vesí blizo Ljubljane „Šiška“ je toraj postalo ali po šiškah (Galläpfel) ali po hrčkih purkih (Fichtenzapfen) ali po šišatem (*κωνικός*) bregu, pod katerim stoji. Prvotni pomen temata šiš, je: acutus, oster, špicast.

Zimska zemeljska boginja Ježi-Baba ima tudi priimek „Šiška“, poletna pa „Zlata-Baba“. Po zimi je zemlja ostra, grudnata, po dolinah, ravninah in po gorah, njeno pokrivalo ni cveteče in listnato, temoč je žičasto, šiškasto, zato jej je pristajalo po pravici imé Šiška Baba-Ježi-Baba.* O godu sv. Neže, pravi ljudstvo, se prikaže Šiška-Baba ali Ježi-Baba, zato otročja pesem: „Neža po bregih ježa, pleterko nosi — pa kruha prosi“ — izraz nerodovitnosti zemlje.

Po takem načinu naj bi se nabiralo narodno blago. Rojaci, zapisujte marljivo, kar se je še ohranilo med ljudstvom, in pošljite gradivo Matici slovenski, da se po izurjenih v tej stroki naših pisateljih reč razjasnuje. Bode se tako obogatil naš krasni jezik, ker slovensko ljudstvo rabi skoro v vsakem kraji za eno in isto rastlino drugo poznamenovanje, kakor se že lahko prepričamo iz tukaj omenjenih trav, ktere na Kranjskem imajo čisto druga imena ali ista imena rabljajo za čisto druge trave.

Slovansko slovstvo.

* *Prirodopisje v podobah.* Slovenskej mladini v poduk in zabavo posvetil Ivan Tomšič, učitelj na c. k. normalki v Ljubljani. V založbi in na prodaj pri Jan. Giontini-u, bukvarji.

Prav dobra misel je bila to, da sta gg. Tomšič in Giontini dala na svitlo knjigo, ktera našo mladino na kratkočasni poti podučuje v natoroznanstvu; gosp. Giontini je knjigi oskrbel okoli 120 ličnih podob, gosp. Tomšič pa je v čednem slovenskem jeziku dodal podobam prijetno razjasnilo. Porok smo starišem, da bojo otroke svoje jako razveselili, ako jim omislijo to knjigo, ktera tudi učiteljem bode dobro došla pri kazalnem nauku. — Da pa bralci naši izvedó obsežek hvalevredne knjige, naj jim povemo, da na 1. listu je namalano nekoliko domače koristne živine (konj, krava, osel itd.), na 2. listu nekoliko divje zverine (volk, medved, tiger, lev itd.), na 3. listu ujedne tice, na 4. tice pevke, na 5. domača perutnina, na 6. dvoživke (žaba, močerad, belouška, gad itd.), na 7. ribe, na 8. metulji, na 9. žuželke (rogač, kobilica, hrošč itd.), na 10. ribe, na 11. sadje, na 12. koristne rastline, na 13. škodljive in strupene rastline, na 14. listu pa nektare rudnine in okamnine. Vse podobe so, kakor je že gori rečeno bilo, jako lične, in beseda, ki popisuje narisane živali, rastline in rudnine, je lepa, poduku mladine popolnoma primerna, kakor se pričakovati more od pisatelja, od kterege je že po drugih delih znano, da mu slovenščina

gladko teče. — Kmalu bode nosil sv. Miklavž pridnim šolarčkom — v svesti smo si, da jim ne more kaj prijetnejšega prinesiti kakor je prirodopisje s podobami.

* *Letopis Matice slovenske (slovaške)* je prišel v Banski Bistrici ravnokar na svetlo, sestavljen po Vil. Pauliny-Toth-u, podpredsedniku. Ta zvezek obsega mnogo zanimivih spisov, med katerimi največ iz peresa slav. F. V. Sasinka („Thrakovia boli Slovania“, Geto-Dace boli Slovania, Župa a župani itd.). Udov šteje ta Matica letos zakladateljev 536, rednih 563, letnikov 134.

* Ravnokar je tudi v slovenskem (slovašk.) jeziku prišlo na svetlo „*Vitazstvo svateho križa*“, spisal Jan. Mierskaj, knaz cirkevny arcibiskupstva ostrihomškeho itd. Natisnil v Skalici Jož. Škarnicel, knjigotiskar Matice slovenske. — Kako izvrstna je ta knjiga, kaže se iz obsežka njenega, ki začne s znamenjem (znakom) križa pri poganih, pri židih (judih) in potem zgodovinsko kaže viteštvo križa od 1. do 19. stoletja in naposled važnosti njega v mnogih razmerah življenja. Posloveniti to knjigo bilo bi vredno delo društva sv. Mohora.

Ozir po svetu.

Pogled na bojišče v Dalmaciji.

Še zmiraj boj v Dalmaciji zvonec nosi dandanes. Na drugem mestu povemo, kaj se ondi godi. Tukaj pa posnamemo bralcem našim nekoliko črtic iz knjige, ki je ravnokar na svitlo prišla v Gradcu pod naslovom: „*Studien über Dalmatien und Oesterreich's Politik von einem österr. Offizier*“. Če tudi nikakor v vsem ne pritrdimo, kar pisatelj piše, moramo vendar reči, da je knjižica jako zanimiva in da odkritosrčno — a to iz dobrega namena — odkriva mnogoletno krivo politiko avstrijske vlade v tej deželi.

Dalmacija je slovanska dežela; prihodnost njena stoji na slovanstvu; za njo stojé slovanske dežele, in zato je ravno Dalmacija tako važna Avstriji, ktera bi bila že danes morala misliti na to, da si srca pridobi slovanskih narodov, ki so zdaj pod turškim gospodstvom. Al avstrijski vladi ni bilo nikoli za to mar, podpirala je bolj italijanizem, čeravno laški jezik ni narodni jezik, ampak je ondi le kupčijski jezik. V vseh srednjih šolah je kraljeval laški jezik kot učni jezik razun gimnazije Senjske in realne gimnazije Kotorske, kjer je učni jezik slovanski. S takim ravnanjem si vlada ni pridobila src slovanskega naroda. „Kar Vi hočete, za to nam ni mar, Vi morate storiti, kar mi hočemo!“ — tako je zapovedovala vlada in njeni privrženci — „in če se ne vdaste z lepo, vdali se bote s silo!“ — Po tej poti pa se ne dá zvestoba narodov prisiliti, in za Boga, da potem ni čuda, da se sovražniku pota gladijo. Ne z silo orožja, ampak z zvestobo in udanostjo naroda se dá dežela Avstriji ohraniti, zato je treba se poslužiti vseh pomočkov, ki peljejo do tega cilja in konca.

Tako in enako govori pisatelj, ki je mnogo časa v Dalmaciji bival in narod in deželo pozná. Zanimiv je njegov popis Dalmacije; naj iz tega povzamemo nekoliko vrstic in jih dodamo temu, kar smo že zadnjič povedali.

Dalmacija meri 222⁹/₁₀₀ kvadratnih milj in je tedaj ena manjših deželá našega cesarstva; 7 dežel je še manjših, al zemlja dalmatinska se razdeli na veliko otokov, tako, da je trda zemlja kakih 50 milj dolga, široka pa komaj 8. Prebivalcev šteje okoli 450.000, je po takem enaka drugim goratim deželam, tedaj na eni kvadratni milji biva okoli 1865 duš. Samo eno mesto ima čez 10.000 duš, 14 mest pa, ki imajo manj kot 10.000 prebivalcev. Nekdaj je Dalmacija imela mo-

*) Rusi jo imenujejo „Jaga-Baba“, kar isto pomenja, kar korenika ag, eg, prejot. jag-jeg izrazuje pomen ostrine; iz te je beseda jež, ježica itd. Po Bulgarinu v ruščini jaga pomenja „streitsüchtig“.